

**EBÛ DÂVÛD'UN (ö. 275/888) SÛNEN'İNDEKİ HZ. PEYGAMBER'İN
SAVAŞLARIYLA (GAZVELERİYLE) İLGİLİ RİVAYETLERİN TESPİT VE
DEĞERLENDİRMESİ***

Levent ÖZTÜRK
Betül BAYKA*****

Öz

Megâzî literatürü, Hz. Peygamber döneminde gerçekleşen savaşlar (seriyye ve gazveler) hakkında kaleme alınmış müstakil eserlerdir. Bununla birlikte Hz. Peygamber döneminde gerçekleşen savaşlar hakkında hadis literatüründe ne kadar bilgi olduğu hususu merak konusudur. Kütüb-i Sitte adıyla meşhur altı hadis kitabından olan Ebû Dâvûd'un *Sünen* adlı eseri, özellikle ahkâmla ilgili hadislere yer veren ve bu rivayetleri fıkıh bâblarına göre tertip eden önemli kaynaklardan birisidir. Söz konusu eserde Hz. Peygamber döneminde gerçekleşen savaşlarla ilgili rivayetler de bulunmaktadır. Bu makale Ebû Dâvûd'un *Sünen* adlı eserinde yer alan rivayetler bağlamında Hz. Peygamber'in bizzat katıldığı savaşlara (gazvelere) ait nakillerin sayı ve muhteva olarak tespitini hedeflemektedir. *Sünen*'in farklı bölümlerinde yer alan iki yüz altmış altı rivayet, Ebû Dâvûd'un eserinden Hz. Peygamber'in savaşlarıyla ilgili önemli bilgilerle ulaşılabileceğini göstermektedir. Bu makalede, rivayetlerin hangi gazvelere ait olduğu, kitâb başlıklarına göre dağılımı ve bu rivayetlerin kaynakları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Megâzî, Ebû Dâvûd, *Sünen*, Hadis, Siyer.

* Bu makale "Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) *Sünen* Adlı Eserinde Yer Alan Megâzî ile İlgili Rivayetlerin Tespit ve Tahlili" (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2016) isimli yüksek lisans tezi esas alınarak ve daha sonra tespit edilen bazı yeni bilgi ve materyaller ilave edilerek oluşturulmuştur.

** Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, e-posta: leventozturk@outlook.com.

*** Arş. Gör., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi, e-posta: bayka34igeeb@hotmail.com.

Determination and Analysis of the Narratives about Gazawat Al-Nabî in the Abû Dâwûd's (D.A.H. 275/A.D. 888) *Sunan*

Abstract

The literature of Maghâzî consists of the works which are written about wars (sariyya and gazwa) at the time of the Prophet Muhammad. However, the issue of how much information could be found in Hadith literature is a conundrum. In this area, Abû Dâwûd's work *Sunan*, which is one of the six famous books called Kutub-i Sitta, is a significant source which contains hadiths about ahkâm and it arrays these traditions according to fiqh sections. Narrations about wars which occurred in the time of Prophet Muhammad range in the aforementioned book. This paper aims to determine the narrations about wars, which Prophet Muhammad himself had participated (gazwa), in terms of number and content in Ebu Davud's *Sunan*. Two hundred and sixty six riwâyah, which are found in *Sunan's* different books, show that one can reach important information about the Prophet's wars. In this paper, which narration belongs to which gazwa, distributions according to book titles and sources of riwâyas are going to be determined.

Keywords: Maghâzî, Abû Dâwûd, *Sunan*, Hadith, Sira.

Giriş

Hiz. Peygamber'in hayatını konu edinen eserlerde bizzat onun da katıldığı savaşlarla ilgili bilgi sunulması yerleşmiş bir gelenek ve üsluptur. Siyer ve Megâzî çalışmaları adı altında toplanabilecek olan bu literatür içinde zamanla, sadece Hiz. Peygamber'in savaşlarını veya gönderdiği askerî birlikleri konu edinen özel eserler kaleme alınmıştır. Bunlar "Megâzî" denilen bir literatürü teşkil ederler. Kuşkusuz Hiz. Peygamber'in hayatı ile ilgili bilgi veren eserler sadece siyer ve megâzî eserleri değildir. Onun söz, fiil ve takrirlerini konu edinen hadis literatürü de Hiz. Peygamber'in hayatı, savaşları ve özellikleri hakkında bilgiler içermektedir. Hadis literatüründe Hiz. Peygamber'in katıldığı savaşlara dair hangi ölçüde bilgi bulunduğu, bu bilgilerin kaynakları ve Megâzî literatüründeki bilgilerle karşılaştırması henüz yeteri kadar ele alınmış ve irdelenebilmiş değildir.¹

¹ Bu konuda Mustafa Zeki Terzi'nin "Buhârî'nin Sahih'indeki Siyer ve Megâzî Rivayetleri" (*Büyük Türk-İslâm Bilgini Buhârî 811-869 Uluslararası Sempozyum*, 18-20 Haziran 1987, 1996, s. 159-164) başlıklı bir tebliği ve aynı müellifin "Buhârî'nin Sahih'indeki Siyer ve Megâzî Rivayetleri" (*Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, V, Samsun 1991, s. 147-156) adlı bir makalesi; Mehtap Çakmak tarafından hazırlanan *Tarihçi Olarak Buhârî ve Tarihçilik Açısından Sahih'i* (Elazığ 2011), Dursun Çin tarafından hazırlanan *Hadis'te Kitâbü'l-Megâzî Literatürünün Erken Dönem Kaynaklarının Tespiti ve Değerlendirilmesi: İmam Buhârî Örneği* (Samsun 2013) adlı yüksek lisans çalışmaları ile Osman Bilgen tarafından kaleme alınan "Buhârî'nin Siyer ve Megâzî Rivayetlerine Yaklaşımı" (*Sakarya Üniversitesi İlahiyat*

Bu çalışmada fıkıh konularına göre tertip edilmiş olan ve ahkâmla ilgili hadisleri içeren Ebû Dâvûd es-Sicistânî'nin² *Sünen*³ adlı kitabında⁴ yer alan Hz. Peygamber'in katıldığı savaşlarla (gazvelerle) ilgili rivayetlerin tespiti, bunların kitâb başlıklarına göre dağılımı ve bu rivayetlerin kaynakları ele alınacaktır.

1. Gazvelerle İlgili Rivayetlerin Tespiti

Ebû Dâvûd'un, *Sünen* adlı eseri bizzat kendisinin de vurguladığı üzere ahkâmla ilgili hadisleri bir araya getiren ve kendisinden önce yazılan sünenlerden daha tertipli ve düzenli olan ilk müstakil eserdir.⁵ Naşirlerin numaralandırma gayretleri sebebiyle farklı rakamlar ortaya çıkmakla birlikte

Fakültesi Dergisi, XVII/30, Sakarya 2014, s. 1-16); Veysel Özdemir'in "Buhârî'nin Megâzî rivayetlerinde Tesâhülünün Olup Olmadığı İle İlgili Değerlendirmeler" (*Ekev Akademi Dergisi-Sosyal Bilimler*, XVIII/59, Erzurum 2014, s. 265-330) isimli makaleleri bulunmaktadır. Diğer hadis kitaplarındaki megâzî rivayetleriyle ilgili olarak Memet Dursun *Sahihayn'daki Siyer Megâzî Rivayetleri* isimli bir yüksek lisans çalışmasını; Emine Soydar *Abdürrezzâk b. Hemâm'un Musannef'inde Yer Alan Siyer ve Megâzî Rivayetlerinin Tespit ve Değerlendirmesi*, Ramazan Önal *Ebû Bekir İbn Ebî Şeybe'nin Musannef'inde Yer Alan Siyer ve Megâzî Rivayetlerinin Tespit ve Değerlendirmesi*, Hacı Ataş *Siyer ve Hadis Rivayetlerinde Kitâbü'l-Megâzî* isimli doktora çalışmalarını sürdürmektedir.

- ² Ebû Dâvûd Süleyman b. Eş'as b. İshak es-Sicistânî (ö. 275/888), İran-Afganistan sınırının güneyinde yer alan Sicistan kentinde doğdu ve ilk eğitimini orada aldı. Küçük yaşta itibaren hadis yolculuklarına başladı. Pek çok hocadan hadis aldı. Ahmed b. Hanbelî'n (ö. 241/855) derslerine katıldı. Muhtelif şehirlerde bulundu. Yirmi yıl Anadolu topraklarında yer alan Tarsus'ta yaşadı. Zenci isyanının bastırılmasından sonra harap olan Basra'yı canlandırmak üzere devlet büyüklerinin ricası üzerine oraya yerleşti ve orada vefat etti. Hayatı hakkında geniş bilgi için bk. M. Yaşar Kandemir, "Ebû Dâvûd es-Sicistânî", *DİA*, X (Ankara 1994), s. 119-120; Mehmet Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i (Kaynakları ve Tasnif Metodu)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2012, s. 28-43.
- ³ *Sünen*, Ebû Dâvûd'un ahkâmla ilgili hadislerden oluşturduğu bir eseridir. Eserini Ahmed b. Hanbelî'e (ö. 241/855) incelettiği bilgisi göz önünde bulundurulduğunda miladî 855'li yıllardan önce yazıldığı anlaşılmaktadır. Eserle ilgili geniş bilgi için bk. Dinçoğlu, s. 84-131. Ebû Dâvûd'un megâzî rivayetlerine yer vermiş olma ihtimali bulunan, ancak günümüze gelmeyen *Delâilü'n-Nübüvve*, *Fezâilü'l-Ensâr*, *Hadîsü Hurakl* adlı eserleri de mevcuttur. Bk. Kandemir, s. 120-121; Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 43-48.
- ⁴ Çalışmamızda Salih b. Abdülazîz b. Mühammed b. İbrahim tarafından neşredilen baskı esas alınmıştır. Eser Riyad'da Darü's-Selâm yayınevi tarafından 1420 (1999) senesinde yayımlanmıştır. Salih b. Abdülazîz baskısında kitâb, bâb ve hadis numaralandırılmaları *el-Mu'cemü'l-Müfehres* ve Mizzi'nin *Tuhfetü'l-Eşrâf*'ına göre yapılmıştır. Ancak bu iki eserde kitâb sayısı 40 olmakla birlikte Salih b. Abdülazîz baskısındaki kitâb sayısı 44'tür. Eserde buna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Dinçoğlu'nun bu hususla ilgili tahmini müstakil bâb başlıklarının kitâb ismine dönüştürülmüş olabileceği şeklindedir. *Sünen*'in neşirleri, yazma ve basılı nüshalarda yer alan kitâb ve bâb sayılarındaki farklılıklar hakkında detaylı bilgi için bk. Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 110-113, 250-254.
- ⁵ Ebû Dâvûd, *Risâletü Ebî Dâvûd*, s. 68, 71; Kandemir, s. 120; Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 52-54, 85-87.

bizzat Ebû Dâvûd'un beyanına göre eserde 4800 rivayet vardır.⁶ Bu rivayetler kuşkusuz fıkıh konuları bağlamında hüküm içeren nakillerdir. Sadece ahkâmla ilgili rivayetlerin yer aldığı bu eserde Hz. Peygamber'in katıldığı savaşlara ait sınırlı sayıda rivayet olabileceği öngörülebilir. Ancak bu öngörünün aksine *Sünen* isimli eserde gazvelerle ilgili 266 nakil bulunmaktadır. Bu rakam siyer ve megâzî çalışmalar bakımından oldukça önemli bir yekûn teşkil etmektedir. Kütüb-i Sitte müellifleri arasında özellikle gazveler ve seriyyelerle ilgili bilgi vermek üzere eserlerinde Kitâbü'l-Megâzî başlığını kullananlar bulunmaktadır. Bunlar Buhârî (ö. 256/870), Müslim (ö. 261/865) ve İbn Mâce'dir (ö. 273/887). Buna karşın Ebû Dâvûd'un (ö. 275/888) *Sünen* adlı eserinde, Kitâbü'l-Megâzî başlığını taşıyan özel bir bölüm yer almamaktadır. Bu durum eserini ahkâmla ilgili hadisleri içine alacak şekilde düzenlemesinden ve kitâb veya bâb başlıklarını buna göre tercih etmesinden kaynaklanmış olmalıdır.⁷ *Sünen*'de içinde gazvelerle ilgili bilgiler bulunan en önemli başlık Kitâbü'l-Cihâd'dır. Nitekim bu bölümde gazvelerle ilgili 65 rivayet yer almaktadır. Bunu 49 rivayetle Kitâbü'l-Harâc, 22 rivayetle Kitâbü'l-Menâsik izlemektedir. Kitâbü's-Salât ve Kitâbü'l-Buyû' 15'er rivayetle gazveler hakkında bilgi sunmaktadır. *Sünen*'in diğer bazı kitâblarında da bazen bir veya iki rivayetin bazen de daha fazla sayıda rivayetin gazvelerle ilgili bilgi verdiği görülmektedir.

Gazvelerle ilgili rivayetlerin farklı kitâb veya bâb başlıklarında yer alması Ebû Dâvûd'un, çok tabii olarak eserinde bir kronoloji takip etmediğini açıkça göstermektedir. Ayrıca Ebû Dâvûd, Buhârî'nin⁸ aksine eserinde naklettiği megâzî ile ilgili rivayetlerin hiçbirinde olayların tarihi ile ilgili bir bilgi ve tespit sunmamaktadır. Burada bazı rivayetlerde zikrettiği aylar⁹ ve Bedir Savaşı öncesi veya sonrası¹⁰ gibi bir olay bağlantılı zaman tayinini bunun dışında tutmak gerekmektedir. Ancak bunlar da çoğu zaman olaylar hakkındaki dolaylı bilgilerdir. Bu bakımdan Ebû Dâvûd'un sunduğu rivayetler bağlamında gazvelerin kronolojik tespitini yapmak ve buna bağlı olarak

⁶ Ebû Dâvûd, *Risâletü Ebî Dâvûd*, s. 78, 81. *Sünen*'deki hadis sayılan hakkında oluşan farklılıklar ve sebepleri için bk. Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 357-358.

⁷ Dinçoğlu, Câmî'lerde yer verilen Zühhd, Siyer, Menâkıb ve Musannef'lerde yer verilen Megâzî ve Menâkıb gibi kitâb başlıklarının *Sünen*'lerde bulunmamasını, *Sünen*'lerin ahkâmla sınırlandırılmasına bağlamaktadır (bk. s. 238).

⁸ Buhârî'nin bazı gazvelerle ilgili verdiği tarihler için bk. Bilgen, s. 9-10.

⁹ Meselâ Mekke Fethi'nin Ramazan ayında gerçekleştiğini ifade eden rivayetler (Ebû Dâvûd, *Sünen*, Siyâm, 42: 2404, 2405, 2406) ile Hz. Peygamber'in umrelerini Zilkade ayında gerçekleştirdiğini, dolayısıyla Huneyn ganimetlerini zilkade ayında paylaştırdıktan sonra umre yaptığını belirten rivayet (Ebû Dâvûd, *Sünen*, Menâsik, 79: 1994) burada zikredilebilir.

¹⁰ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Harâc, 22 (3004).

gazvelerle ilgili rivayetleri kendi içinde kronolojik olarak sıralamak bize düşmektedir. Bu, bir bakıma yeni bir metin inşası anlamına gelmektedir. Kuşkusuz bu inşa çalışması, kaleme aldığımız bu makalenin konusu değildir. Ancak rivayetlerin kronolojik bir tasnifle ele alınmasının Ebû Dâvûd'un rivayetlerini analiz etme açısından oldukça önemli bir katkı sunacağı açıktır.

Yaptığımız inceleme sonucunda Ebû Dâvûd'un eserinde Hz. Peygamber'in gazvelerini içeren Bedir, Benû Kaynukâ', Uhud, Benû Nadîr, Zatû'r-Rikâ', Benû Müstâlik, Hendek, Benû Kurayza, Gâbe (Zû Kared), Hudeybiye, Hayber, Mekke'nin Fethi, Huneyn, Tâif Kuşatması ve Tebük Seferi ile ilgili rivayetlere ulaşılmıştır. Tespit edebildiğimiz ve bir kronoloji şeklinde sıralanabilecek gazve sayısı on beştir.

Ebû Dâvûd yukarıda zikrettiğimiz gazveler arasından en fazla Hayber'in Fethi ile ilgili rivayet aktarmaktadır. Bu konuyla alakalı sunduğu rivayet sayısı 72'dir. Bunu 52 rivayetle Mekke'nin Fethi izlemektedir. Bedir Savaşı ile ilgili 27, Tebük Seferi ile ilgili 23, Hudeybîye Seferi ile ilgili 22, Huneyn Savaşı ile ilgili 20, Uhud Savaşı ile ilgili 17 rivayet bulunmaktadır. Diğer gazvelerle ilgili bazen ona yakın, bazen de bir veya birkaç rivayet bulunduğu görülmektedir.

Ebû Dâvûd'un Bedir Savaşı ile ilgili sunduğu bilgileri, savaş öncesinde yaşanan gelişmeler, savaştan sonra, elde edilen ganimetlerin taksimi, savaşta ele geçirilen esirlerin fidye karşılığı serbest bırakılması ve Bedir Savaşı hakkında nâzil olan âyetler şeklinde başlıklara ayırmak mümkündür.¹¹

Benû Kaynukâ' hakkında nakledilenler ise Bedir Savaşı sonrasında Hz. Peygamber'in Kaynukâ' Yahudilerini kendilerine ait çarşıda toplayıp onları İslâmiyet'e davet etmesi, onların bu daveti reddetmesi ve bunun üzerine bazı âyetlerin nâzil olması hakkında bilgi sunan birkaç rivayetle sınırlıdır.¹²

Uhud Savaşı hakkındaki rivayetler şehit düşenlerin definleriyle ilgili bilgilerde yoğunlaşmakta, savaş sırasında yaşanan birkaç hâdiseye de işaret bulunmaktadır.¹³

¹¹ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Salât, 61 (591), Cihâd, 96 (2648), Cihâd, 107 (2663), Cihâd, 108 (2664), Cihâd, 109 (2665), Cihâd, 114 (2680), Cihâd, 115 (2681), Cihâd, 120 (2689), Cihâd, 121 (2690), 2691, 2692), Cihâd, 132 (2709), Cihâd, 139 (2722), Cihâd, 140 (2726), Cihâd, 144-145 (2737, 2738, 2739, 2740), Cihâd, 145 (2747), Cihâd, 169 (2786), Farâid, 4 (2891, 2892), Harâc, 19 (2986, 2987), Harâc, 21 (3001), Cenâiz, 11-12 (3112), Hurûf ve'l-Kırâat, 1 (3971).

¹² Ebû Dâvûd, *Sünen*, Harâc, 21 (3001, 3003).

¹³ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Cihâd, 25 (2520), Cihâd, 37 (2537), Cihâd, 68 (2590), Cihâd, 106 (2662), Vasâyâ, 11 (2876), Harâc, 15 (2957), Cenâiz, 26-27 (3134, 3135, 3136, 3137, 3138, 3139), Cenâiz, 30-31 (3155), Cenâiz, 37-38 (3165), Cenâiz, 65-67 (3215, 3216), Edeb, 110-111 (5123).

Benû Nadîr ile ilgili en kapsamlı rivayet, onların Medine'den sürgün edilmeleri ile ilgilidir. Diğer önemli rivayet ise Medineli kadınların çocuklarını Yahudilerin yanına vermeleri âdetinin bu sürgün esnasında önemli bir sorun haline dönüşmesi ile ilgilidir.¹⁴

Ebû Dâvûd'un, Zâtü'r-Rikâ' ile ilgili olarak sunduğu rivayetler savaşın meydana geldiği gün kılınan korku namazı ile savaş sonrası gerçekleşen bir olayla ilgilidir. Onun aktardığı rivayetlerden birisi bu gazveye aynı zamanda Necid Savaşı denildiğini ortaya koymaktadır.¹⁵

Benû Mustalik ile ilgili dört rivayet bulunmaktadır. Bu dört rivayet, kabileye yapılan baskın, ganimetler, teyemmümle ilgili gelişmeler ve savaşa katılan bazı sahâbîlerin isimleri hakkında bilgi sunmaktadır.¹⁶

Hendek Savaşıyla ilgili rivayetler Sa'd b. Muâz'ın yaralanması, savaşın Hz. Peygamber ve müslümanların namazlarını kılamayacak kadar çok zor şartlarda geçtiği bilgisi ve savaşa katılma yaşının belirlenmesi şeklindedir.¹⁷

Ebû Dâvûd'un Kurayzalıları hakkında sunduğu rivayetlerde Nadîr oğulları Hz. Peygamber'e karşı direndiklerinde Kurayzalıların onlara destek verdiği, ancak Resûlullah'ın onları affederek, sadece Nadîr oğullarını sürgün ettiği hakkında bilgiler yer almaktadır. Sunulan rivayetlerden daha sonraki gelişmeler çerçevesinde Kurayzalılarından kimlerin öldürüldüğü, kimlerin öldürülmediği malumatına ulaşmak mümkündür. Ayrıca Kureyzalılara ait topraklarla ilgili bilgiler de önem arz etmektedir.¹⁸

Ebû Dâvûd'un, Gâbe (Zû Kared) Savaşı ile ilgili aktardığı tek rivayet, hadisenin özetini sunar ve elde edilen ganimetle ilgili bazı hususlara temas eder.¹⁹

Hudeybiye ile ilgili rivayetler sefer esnasında yaşananlar, yapılan anlaşma şartları ve seferden dönüş esnasında yaşanan hâdiseler hakkındadır.²⁰

¹⁴ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Cihâd, 83 (2615), Cihâd, 116 (2682), Harâc, 18 (2963, 2964, 2965, 2967), Harâc, 18 (2971), Harâc, 22 (3004).

¹⁵ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Tahâre, 78 (198), Salâtü's-Sefer, 14 (1238), Salâtü's-Sefer, 15 (1240, 1241).

¹⁶ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Tahâre, 121 (317), Nikâh, 47-48 (2172), Cihâd, 91 (2633), Itk, 2 (3931).

¹⁷ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Salât, 5 (409), Harâc, 15 (2957), Cenâiz, 4 (3101), Hudûd, 18 (4406).

¹⁸ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Cihâd, 111 (2671), Harâc, 22 (3005), Kadâ, 31 (3638, 3639), Hudûd, 18 (4404), Edeb, 143-144 (5215, 5216).

¹⁹ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Cihâd, 147 (2752).

²⁰ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Salât, 11 (447), Salât, 206-207 (1059), Salâtü's-Sefer, 12 (1236), Menâsik, 12 (1749), 14 (1752, 1754, 1755), Menâsik, 32 (1832), Menâsik, 42 (1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861), Menâsik, 50 (1885), Cihâd, 120 (2688), Cihâd, 126 (2700), Cihâd, 143-144 (2736), Cihâd, 156 (2765), Dahâyâ, 6-7 (2809), Tıb, 22 (3906), Süne, 8 (4655).

Hayber’le ilgili rivayetlerin büyük bir kısmı elde edilen ganimetler ve bu ganimetlerin taksimi ile ilgilidir. Ebû Dâvûd, Hayber ve çevresindeki bazı kale ve hürmalıkların savaş veya barış yollarından hangisi ile ele geçirildiğini ve bunlarla ilgili hükmün ne olduğunu anlamamıza yardımcı olan rivayetler sunar. Bunlara ilave olarak *Sünen*’de diğer bazı detaylar yanında Hayber’e giden orduya yaralıları tedavi etmek üzere kadınların da katılması, fetihten sonra verilen ziyafette Hz. Peygamber’in zehirlenmeye çalışılması ve Hayber’de paylaşılan ganimetin bir hissesinin malî kıymeti gibi bilgiler de yer almaktadır.²¹

Ebû Dâvûd’un *Sünen* adlı eserinde Mekke’nin Fethi ile ilgili olarak fetih öncesi yaşanan hâdiseler, yola çıkış ve yolculuk, fetih günü Hz. Peygamber’in uygulamaları, Mekke halkına emân verilmesi ve Hz. Peygamber’in Mekke’nin fethedildiği gün îrâd ettiği hutbe hakkında bilgilerle ulaşmak mümkündür.²²

Huneyn Savaşı ile ilgili olarak aktarılan rivayetler incelendiğinde ise savaş öncesi yapılan hazırlıklar, savaş günü meydana gelen hâdiseler ve sonrasında ganimetlerin taksimi hakkında önemli sayılabilecek bazı bilgilere ulaşılmaktadır.²³

Ebû Dâvûd Tâif Kuşatması ile ilgili üç rivayet sunmaktadır. Bu rivayetlerde Tâif’e giderken Ebû Rigâl’in kabrine uğramaları, kuşatma ve

²¹ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Tahâre, 120 (313), Salât, 11 (435, 437, 445, 446), Salât, 68 (601), Salâtü’s-Sefer, 8 (1226), Nikâh, 29-30 (2117), Cihâd, 38 (2538), Cihâd, 127 (2702), Cihâd, 128 (2704), Cihâd, 130 (2707), Cihâd, 133 (2710, 2711), Cihâd, 140 (2723), Cihâd, 140 (2724, 2725), Cihâd, 141 (2729, 2730), Cihâd, 143-144 (2736), Cihâd, 168 (2785), Vasâyâ, 13 (2878, 2879), Harâc, 18 (2966, 2967, 2968, 2969, 2970, 2971), Harâc, 19 (2980), Harâc, 20 (2994, 2995, 2996, 2997, 2998), Harâc, 23 (3006, 3007, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012, 3013, 3014, 3015, 3016, 3017, 3018, 3019), Harâc, 31 (3050), Eymân, 23 (3317, 3318, 3319, 3321), Buyû’, 13 (3351, 3352, 3353), Buyû’, 34 (3408, 3409, 3410, 3411, 3412), Buyû’, 35 (3414, 3415), Et’ime, 25 (3788, 3789), Et’ime, 32 (3805, 3806), Et’ime, 33 (3808, 3811), Tıb, 19 (3894), Diyât, 6 (4510).

²² Ebû Dâvûd, *Sünen*, Tahâre, 65 (172), Salât, 88 (648, 649), Salâtü’s-Sefer, 10 (1229, 1230, 1231, 1232), Tatavvu’, 12 (1290, 1291), Sucûdü’l-Kur’ân, 6 (1411), Vitir, 20 (1467), Menâsik, 44 (1868), Menâsik, 45 (1871), Menâsik, 48 (1878), Menâsik, 54 (1898), Menâsik, 89 (2017, 2018), Menâsik, 92 (2023, 2024, 2026, 2027), Sıyâm, 27 (2365), Sıyâm, 42 (2404, 2406), Sıyâm, 72 (2456), Cihâd, 2 (2480), Cihâd, 69 (2592), Cihâd, 98 (2650, 2651), Cihâd, 117 (2683, 2684, 2685), Cihâd, 155 (2763), Harâc, 24 (3021, 3022, 3023, 3024), Eymân, 20 (3305), İlim, 3 (3649, 3650), Libâs, 21 (4076), Libâs, 45 (4156), Teraccül, 8 (4181), Teraccül, 12 (4191), Teraccül, 18 (4204), Hudûd, 1 (4358, 4359), Hudûd, 36 (4489), Diyât, 4 (4505), Diyât, 17 (4547, 4549), Diyât, 24 (4588).

²³ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Salât, 206-207 (1057, 1058), Nikâh, 43-44 (2155, 2157, 2158), Cihâd, 16 (2501), Cihâd, 100 (2653, 2654), Cihâd, 103 (2658), Cihâd, 111 (2668), Cihâd, 121 (2693, 2694), Cihâd, 136 (2717, 2718), Cenâiz, 51-53 (3194), Buyû’, 88 (3562, 3563, 3564, 3566), Edeb, 154-155 (5233).

sonrasında Müslüman olan kişi veya kabilelerin mallarıyla ilgili Hz. Peygamber'in uygulamaları hakkında bazı bilgiler yer almaktadır.²⁴

Hz. Peygamber'in iştirak ettiği son gazve olan Tebük Seferi ile ilgili rivayetler incelendiğinde; Tebük Seferi öncesi yapılan savaş hazırlıkları, Hz. Peygamber'in Tebük Seferi'ndeki bazı uygulamaları ve savaş sonrası yaşanan gelişmeler hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür.²⁵

2. Gazvelerle İlgili Rivayetlerin Kitâb Başlıklarına Göre Dağılımı

Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde naklettiği gazvelere ait rivayetlerin toplamı, yukarıda da zikredildiği üzere 266'dır. Bunların savaşlara göre dağılımı şu şekildedir: Bedir Savaşı 27, Benû Kaynukâ' 2, Uhud Savaşı 17, Benû Nadîr 8, Zâtü'r-Rikâ' 4, Benû Mustalik 4, Hendek 4, Benû Kurayza 7, Gâbe (Zû Kared) 1, Hudeybiye 22, Hayber 72, Mekke'nin Fethi 52, Huneyn 20, Tâif Kuşatması 3 ve Tebük Seferi 23. Aşağıda rivayetlerin gazvelere ve kitâb başlıklarına göre dağılımı bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Gazvelere ve Kitâb Başlıklarına Göre Rivayet Dağılımları

	Bedir	Benû Kaynukâ'	Uhud	Benû Nadîr	Zâtü'r-Rikâ'	Benû Mustalik	Hendek	Benû Kurayza	Gâbe (Zû Kared)	Hudeybiye	Hayber	Mekkenin Fethi	Huneyn	Tâif	Tebük	Toplam
Tahâre	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	5	9
Salât	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2	5	2	2	-	2	15
Salâtü's-Sefer	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	1	4	-	-	5	14
Tatavv'	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Sucûdü'l-Kur'ân	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Vitr	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Menâsik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	10	-	-	-	22

²⁴ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Harâc, 34 (3067), Harâc, 39 (3088), Itk, 14 (3965).

²⁵ Ebû Dâvûd, *Sünen*, Tahâre, 26 (49), Tahâre, 60 (149, 151, 152), Tahâre, 63 (165), Salât, 109 (705, 707), Salâtü's-Sefer, 5 (1206, 1208, 1210, 1220), Salâtü's-Sefer, 11 (1235), Talâk, 10 (2202), Cihâd, 113 (2676), Cihâd, 161 (2773), Cihâd, 164 (2779), Harâc, 34 (3068), Harâc, 35 (3079), Eymân, 23 (3317, 3318, 3321), Buyû', 55 (3466), Sünne, 2 (4600).

Nikâh	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	3	-	-	5
Talâk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Syâm	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	4
Cihâd	19	-	4	2	-	1	-	1	1	4	13	8	9	-	3	65
Dahâyâ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Vasâyâ	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	3
Farâid	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Harâc	3	2	1	6	-	-	1	1	-	-	27	4	-	2	2	49
Cenâiz	1	-	10	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	13
Eymân	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	3	8
Buyû'	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	4	-	1	15
Kadâ	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
İlim	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Et'ime	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	6
Tıb	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2
İtk	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Hurûf	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Libâs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Teraccül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Hudûd	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	4
Diyât	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	5
Sünne	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Edeb	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	4
Toplam	27	2	17	8	4	4	4	7	1	22	72	52	20	3	23	
Genel Toplam	266															

3. Gazvelerle İlgili Rivayetlerin Kaynakları

Ebû Dâvûd'un megâzî ile ilgili 266 rivayetinin 77'si, önde gelen megâzî müelliflerinin rivayetleridir. Urve b. Zübeyr'den 5 rivayet aktaran Ebû Dâvûd, İbn Şihâb ez-Zührî'den 38 rivayet nakletmiştir. Musa b. Ukbe'den sadece 1, İbn İshak'tan ise 17 rivayet sunmuştur.

Toplam 77 rivayetin bir kısmında megâzî müelliflerinden ikisinin aynı senette yer aldığı görülmektedir. Ebû Dâvûd, Zâtü'r-Rikâ', Benû Mustalik ve Benû Kurayza ile ilgili rivayetlerinde İbn İshak>Urve senediyle gelen rivayetleri sunmuştur. Hudeybiye Seferi ve Hayber'in Fethi ile ilgili üçer

rivayet ile Huneyn Savaşı'na ait bir rivayeti Zührî>Urve senediyle zikretmiştir. Hayber'in fethi ile ilgili üç hadisin senesinde İbn İshak>Zührî yer almaktadır. Mekke'nin fethinde yine İbn İshak>Zührî kanalıyla iki rivayete ulaşan Ebû Dâvûd, Tebük Seferiyle ilgili bir rivayeti İbn İshak>Zührî rivayet zinciriyle kitabına almıştır.

Ebû Dâvûd geriye kalan 189 rivayeti, siyer ve megâzî âlimleri dışındaki ravilerden almıştır. Bu durum Ebû Dâvûd'un ahkâmla ilgili hadisleri toplama gayretinin bir neticesi olmalıdır. Farklı bir perspektiften bakıldığında Ebû Dâvûd'un gazvelerle ilgili ahkâma dair hadisleri toplarken 77 rivayetini aynı zamanda megâzî müellifi olan ravilerden aktarması onun megâzî âlimlerine güveninin bir eseri olarak görülmelidir.

Tablo 2: Ebû Dâvûd'un Gazvelerle İlgili Rivayetlerinin Kaynakları Arasında Yer Alan Megâzî Müellifleri ve Rivayet Sayıları

	Urve b. Zübeyr	Zührî	Musa b. Ukbe	İbn İshak	İbn İshak>Urve	Zührî>Urve	İbn İshak>Zührî
Bedir Savaşı	-	3	-	3	-	-	-
Benû Kaynukâ'	-	-	-	1	-	-	-
Uhud Savaşı	-	4	-	2	-	-	-
Benû Nadîr	-	6	-	-	-	-	-
Zâtü'r-Rikâ'	1	-	-	1	1	-	-
Benû Mustalik	1	-	-	-	1	-	-
Hendek Savaşı	1	-	-	-	-	-	-
Benû Kurayza	-	-	1	-	1	-	-
Hudeybiye Seferi	-	-	-	3	-	3	-
Hayber'in Fethi	1	16	-	2	-	3	3
Mekke'nin Fethi	1	2	-	2	-	-	2
Huneyn Savaşı	-	-	-	2	-	1	-
Tâif Kuşatması	-	-	-	1	-	-	-
Tebük Seferi	-	7	-	-	-	-	1
Toplam	5	38	1	17	3	7	6
Genel Toplam	77						

Ebû Dâvûd'un yukarıda zikri geçen müelliflerden naklettiği rivayetler incelendiğinde bunlarda kısaltmalara gittiği görülmektedir.²⁶ Zira Ebû Dâvûd'un *Sünen* adlı eseri, hakkında bilgi vermek üzere Mekkelilere yazdığı "*Risâletü Ebî Dâvûd ilâ Ehli Mekke fî Vasfî Sünenihi*" isimli mektubunda da zikrettiği üzere rivayetlerin çoğu kez ihtisar edilerek sadece hükmü belirleyen kısmı verilmiş suretiyle kaleme alınmış bir eserdir. O, bunu, okuyucunun rivayette ahkâmıla ilgili kısmı daha açık bir şekilde görebilmesi için yaptığını ifade etmektedir. Sonuç olarak Ebû Dâvûd bunu gerçekleştirmek için gerekli gördüğü durumlarda rivayetlerde ihtisar veya taktî' yapmıştır.²⁷ Bu durumun anlaşılması için burada sadece bir örnek vermek yerinde olacaktır. Ebû Dâvûd'un, İbn Şihâb ez-Zühri'den naklettiği Huneyn Savaşı esirleriyle ilgili rivayet bunun en güzel örneklerinden biridir.

Hiz. Peygamber Hevâzin kabilesini bozguna uğrattı mallarını ve esirlerini ele geçirdikten sonra Hevâzin kabilesi elçileri Müslümanlığı kabul ederek malların kendilerine geri verilmesini istediler. Hiz. Peygamber de onlara "Benim yanımda şu gördüğünüz askerler vardır. (Yani onların da bu mallarda hakkı vardır.) Sözlerden bana en sevimli gelen en doğru olanıdır. Ya esirlerinizi ya da mallarınızı tercih edin." buyurdu. Elçiler esirlerini tercih ettiklerini söylediler. Bunun üzerine Hiz. Peygamber ayağa kalktı. Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra "Hevâzinli kardeşleriniz tövbe ederek geldiler. Ben onlara esirlerini geri vermeyi uygun görüyorum. Sizden kim kendi arzusuyla geri vermek isterse yapsın. Kim de Allah kendisine ganimetten pay verinceye kadar esirleri elinde tutmak istiyorsa öyle yapsın." buyurdu. Orada bulunan insanlar kendi gönül rızalarıyla esirleri verdiklerini söylediler. Hiz. Peygamber de "Biz sizden kimin izin verdiğini kimin vermediğini bilemeyiz. Reislerinizin yanına gidin, kararlarınızı onlar bildirsinler." buyurdu. İnsanlar da başkanlarıyla konuştular, onlara gönül rızasıyla esirleri verdiklerini haber verdiler.²⁸

²⁶ Rivayet karşılaştırmaları için kullanılan müellifler ve karşılaştırmaya esas alınan eserler için bk. Urve b. Zübeyr (ö. 94/713), *Megâzî Resûlillah*, nşr. Muhammed Mustafa el-A'zamî, Riyad, 1981; İbn Şihâb ez-Zühri, Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah (ö. 124/742), *Kitabü'l-Megâzî*, nşr. Süheyl Zekkâr, Dimeşk, 1981; Musa b. Ukbe (ö. 141/758), Ebû Muhammed Musa b. Ukbe Ebî Ayyaş el-Kureşî el-Esedî el-Mitrakî el-Medenî, *Kitabü'l-Megâzî*, nşr. Muhammed Bakşîş Ebû Mâlik, Agadir, 1994; İbn İshak, Muhammed b. Yesâr (ö. 151/768), *Kitâbü'l-Mübtede' ve'l-Meb'as ve'l-Megâzî*, nşr. Muhammed Hamidullah, Konya, 1981.

²⁷ Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 48-50.

²⁸ Ebû Dâvud, *Sünen*, Cihâd, 121 (2693).

İbn Şihâb ez-Zühri'nin bu konuyla ilgili rivayetinin çeşitli tariflerinde esir sayısı da zikredilmektedir.²⁹ Dolayısıyla Ebû Dâvûd, burada sadece esirlerle ilgili hükmün ortaya çıkması için, aldığı rivayette ihtisara gitmiştir.

Yine Ebû Dâvûd'un, *Sünen* adlı eseri hakkında bilgi vermek üzere Mekkelilere yazdığı mektuptan anlaşıldığı üzere o, bir konuyla ilgili tüm hadisleri nakletmek yerine ihtiyaç duyulan konuya dair yetecek miktarda bir veya birkaç hadis zikretmiştir. Ayrıca o, hadislerin ihtiva ettiği fikhî hükümler daha net bir biçimde anlaşılabilir diye rivayetleri kısaltmıştır.³⁰ Dolayısıyla Ebû Dâvûd'un, ele aldığı konularda birçok rivayeti zikretmediği ve rivayetleri kısalttığı anlaşılmaktadır.

Ebû Dâvûd hadisleri seçerken halk nazarında meşhur olan lafızlara ait tarifleri değil, fikhî hüküm ihtiva eden lafızların bulunduğu tarifleri seçtiğini belirtir.³¹ O ayrıca hadislerle ilgili tüm tarifleri vermediğini de belirtmiştir.³² Bunun yanında Ebû Dâvûd'un eseri farklı ravi kanallarıyla günümüze gelmiştir. Dolayısıyla bir kısmında olan hadisler diğerlerinde görülmemektedir.³³ Bütün bu hususlara rağmen Ebû Dâvûd'un siyer ve megâzî ravilerinden birçok rivayet alması dikkat çeken bir nokta olarak durmaktadır. Ebû Dâvûd'un Muhammed b. İshak'tan aldığı rivayetlerin bir kısmını onun *Kitâbü's-Sünen* adlı eserinden³⁴ almış olabileceği de akla gelmektedir.

4. Sonuç

Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde Hz. Peygamber'in katıldığı savaşlarla ilgili bilgi bulabileceğimiz müstakil bir bölüm (kitâb) yer almamaktadır. Buna ilave olarak Hz. Peygamber'in katıldığı savaşlar hakkında bilgi sunabilecek meselâ Bedir Savaşı, Uhud Savaşı gibi bâb başlıkları veya bu savaşlara telmihte bulunabilecek özel alt başlıklar da yer almamaktadır. Sadece *Kitâbü'l-Harâc* bölümünde "Nadîr Oğullarının Haberi", "Hayber Topraklarının Hükümü" ve

²⁹ Bk. Bayka, s. 89. Ebû Dâvûd tarafından aktarılan gazvelere ait rivayetler ile bazı megâzî ravilerinin nakilleri arasındaki karşılaştırmalar hakkında geniş bilgi için bk. Bayka, s. 64-82, 85-94.

³⁰ Ebû Dâvûd, *Risâletü Ebî Dâvûd*, s. 64; Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 85.

³¹ Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 54.

³² Ebû Dâvûd, *Risâletü Ebî Dâvûd*, s. 68; Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 86.

³³ James Robson, *Sünen-i Ebî Dâvûd. Nüshalarının Rivayeti*, trc. Talat Koçyigit, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, I-IV 1956, Ankara, 1958, s. 173-175.

³⁴ Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, I-II, İstanbul, 1941., 1008; Dinçoğlu, *Ebû Dâvud'un Sünen'i*, s. 65-66, 73. *Kitâbü's-Sünen* ve içerisinde yer alan bazı hadislerin muhtevası hakkında bilgi için bk. Şaban Öz, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*, İSAR Yayınları, İstanbul, 2008, s. 254-255. Öz'ün çalışmasında kitapla ilgili başlık bir zuhûl eseri olarak *Kitâbü's-Sünne* olarak geçmektedir.

"Mekke'nin Fethine Dair Haberler" şeklinde bâb isimlendirmeleri yer almaktadır. Cihâd bölümünde "Düşmanla Sulh Yapmak" başlığı altında Hudeybiye Anlaşması hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. Dolayısıyla ahkâmla ilgili rivayetleri toplama hedefini güden *Sünen*'de Hz. Peygamber'in savaşlarına ait ana başlıkların tabii olarak yer almadığını, bunlardan sadece sonuçları itibariyle hüküm arz eden bazı başlıklara yer verildiğini söylemek gerekecektir.

Ancak kitâb ve bâb başlıklarında karşımıza çıkan bu durum, *Sünen*'de Hz. Peygamber'in savaşlarına dair bilgi bulunmadığı anlamını taşımamaktadır. Düşünüldüğünün aksine incelediğimiz eserde gazvelerle ilgili önemli sayılabilecek bir rivayet grubu bulunmaktadır. Bu rivayetlerin toplamı daha önce de zikredildiği üzere iki yüz altmış altıdır.

Bu rivayetlerin çoğu; Cihâd bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde altmış beş rivayet bulunmaktadır. Bunu kırk dokuz rivayetle Harâc ve yirmi iki rivayetle de Menâsik bölümü takip etmektedir. Bununla birlikte ilgili tabloda detaylarını gösterdiğimiz üzere Salât, Buyû', Cenâiz ve Salâtü's-Sefer gibi bölümlerde de Hz. Peygamber'in savaşlarıyla ilgili bilgiler karşımıza çıkmaktadır.

Ebû Dâvûd'un sunduğu bilgiler, gazveler göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde en çok rivayetin yetmiş iki nakille Hayber'in Fethi hakkında olduğu görülmektedir. Onu elli iki rivayetle Mekke'nin Fethi takip etmektedir. Ayrıca Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Hudeybiye Seferi, Huneyn Gazvesi ve Tebük Seferi hakkındaki rivayetler göz ardı edilemeyecek kadar önemli bilgi ve ayrıntılar içermektedir.

Ebû Dâvûd iki yüz altmış altı rivayetin yetmiş yedisini Urve b. Zübeyr, İbn Şihâb ez-Zührî, Musa b. Ukbe ve Muhammed b. İshak gibi megâzî müelliflerinden almıştır. İbn Şihâb ez-Zührî otuz sekiz rivayetle başta gelmekte, on yedi rivayetle onu Muhammed b. İshak izlemektedir. Hiç kuşkusuz bu durum Ebû Dâvûd'un, megâzî müelliflerine ve onların rivayetlerine duyduğu güvenin eseridir.

Kaynakça

- Bilgen, Osman, "Buhârî'nin Siyer ve Megâzî Rivayetlerine Yaklaşımı", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVII/30, Sakarya, 2014, ss. 1-16.
- Çakmak, Mehtap, *Tarihçi Olarak Buhari ve Tarihçilik Açısından Sahîh'i*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2011.

- Çın, Dursun, *Hadis'te Kitâbü'l-Megâzî Literatürünün Erken Dönem Kaynaklarının Tespiti ve Değerlendirilmesi: İmam Buhari Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2013.
- Dinçoğlu, Mehmet, *Ebû Dâvud'un Sünen'i (Kaynakları ve Tasnif Metodu)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2012.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî (ö. 275/888), *Sünen*, nşr. Salih b. Abdülaziz b. Muhammed, Riyad, 1999.
- _____, *Risâletü Ebî Dâvûd ilâ Ehli Mekke fî Vasfî Sünenihi*, nşr. Muhammed b. Lutfî es-Sabbâğ, 4. Baskı, Beyrut, 1997.
- İbn İshak, Muhammed b. Yesâr (ö. 151/768), *Kitâbü'l-Mübtede' ve'l-Meb'as ve'l-Megâzî*, nşr. Muhammed Hamidullah, Konya, 1981.
- İbn Şihâb ez-Zühri, Muhammed b. Müslim b. Ubeydullah (ö. 124/742), *Kitabü'l-Megâzî*, nşr. Süheyl Zekkâr, Dimeşk, 1981.
- Kandemir, M. Yaşar, "Ebû Dâvûd es-Sicistânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, X, Ankara, 1994, ss. 119-121.
- Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn an Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, I-II, İstanbul, 1941.
- Musa b. Ukbe (ö. 141/758), Ebû Muhammed Ebî Ayyaş el-Kureşî el-Esedî el-Mitrakî el-Medenî, *Kitabü'l-Megâzî*, nşr. Muhammed Bakış Ebû Mâlik, Agadir, 1994.
- Öz, Şaban, *İlk Siyer Kaynakları ve Müellifleri*, İstanbul, 2008.
- Özdemir, Veysel, "Buhârî'nin Megâzî rivayetlerinde Tesâhülünün Olup Olmadığı İle İlgili Değerlendirmeler", *Ekev Akademi Dergisi-Sosyal Bilimler*, XVIII/59, Erzurum, 2014, ss. 265-330.
- Robson, James, Sünen-i Ebî Dâvûd Nüshalarının Rivayeti, trc. Talat Koçyiğit, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I-IV 1956, Ankara, 1958, ss. 173-182.
- Terzi, Mustafa Zeki "Buhârî'nin Sahih'indeki Siyer ve Megâzî Rivayetleri", *Büyük Türk-İslâm Bilgini Buhârî 811-869 Uluslar arası Sempozyum*, 18-20 Haziran 1987, 1996, ss. 159-164.
- _____, Mustafa Zeki, "Buhârî'nin Sahih'indeki Siyer ve Megâzî Rivayetleri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, V (Samsun 1991), ss. 147-156.
- Urve b. Zübeyr (ö. 94/713), *Megâzî Resûlillah*, nşr. Muhammed Mustafa el-A'zamî, Riyad, 1981.